

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

©2018 ЮРИНЕЦЬ О. В., ПРИВЕДА Р. Б., ДОРОШ О. І.

УДК 339.924

Юринець О. В., Приведа Р. Б., Дорош О. І. Проблеми реалізації проєктів транскордонного співробітництва

Метою статті є аналізування вітчизняного досвіду реалізації проєктів транскордонного співробітництва, висвітлення основних проблем недодержання проєктів транскордонного співробітництва, визначення переваг і недоліків реалізації проєктів транскордонного співробітництва через призму Програми транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020». Обґрунтовано економічну доцільність реалізації великих інфраструктурних проєктів Програми транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020» у Львівській, Волинській та Закарпатській областях за окремими соціально-економічними показниками. Виокремлено проблеми реалізації проєктів транскордонного співробітництва, рекомендовано шляхи їх вирішення та виявлено позитивний вплив цих проєктів на економіку та розвиток зазначених областей.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, Європейський інструмент сусідства, великі інфраструктурні проєкти, Програма транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020».

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 8.

Юринець Оксана Василівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Митрополита Андрея, 5, Львів, 79013, Україна)

E-mail: uroksana@gmail.com

Приведа Роксана Борисівна – асистент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Митрополита Андрея, 5, Львів, 79013, Україна)

E-mail: roksana.b.pryveda@lpnu.ua

Дорош Олег Ігорович – кандидат економічних наук, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Митрополита Андрея, 5, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oleh.i.dorosh@lpnu.ua

УДК 339.924

Юринець О. В., Приведа Р. Б., Дорош О. І. Проблемы реализации проектов трансграничного сотрудничества

Целью статьи является анализ отечественного опыта реализации проектов трансграничного сотрудничества, освещение основных проблем невыполнения проектов трансграничного сотрудничества, определение преимуществ и недостатков реализации проектов трансграничного сотрудничества через призму Программы трансграничного сотрудничества «Польша – Беларусь – Украина 2014–2020». Обоснована экономическая целесообразность реализации крупных инфраструктурных проектов Программы трансграничного сотрудничества «Польша – Беларусь – Украина 2014–2020» во Львовской, Волынской и Закарпатской областях по отдельным социально-экономическим показателям. Выделены проблемы реализации проектов трансграничного сотрудничества, рекомендованы пути их решения и обнаружено положительное влияние этих проектов на экономику и развитие указанных областей.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, Европейский инструмент соседства, крупные инфраструктурные проекты, Программа трансграничного сотрудничества «Польша – Беларусь – Украина 2014–2020».

Рис.: 2. Табл.: 2. Библ.: 8.

Юринець Оксана Васильєвна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри внешнеэкономической и таможенной деятельности, Учебно-научный институт экономики и менеджмента Национального университета «Львовская политехника» (ул. Митрополита Андрея, 5, Львов, 79013, Украина)

E-mail: uroksana@gmail.com

Приведа Роксана Борисовна – ассистент кафедры внешнеэкономической и таможенной деятельности, Учебно-научный институт экономики и менеджмента Национального университета «Львовская политехника» (ул. Митрополита Андрея, 5, Львов, 79013, Украина)

E-mail: roksana.b.pryveda@lpnu.ua

Дорош Олег Игоревич – кандидат экономических наук, доцент кафедры внешнеэкономической и таможенной деятельности, Учебно-научный институт экономики и менеджмента Национального университета «Львовская политехника» (ул. Митрополита Андрея, 5, Львов, 79013, Украина)

E-mail: oleh.i.dorosh@lpnu.ua

UDC 339.924

Yurynets O. V., Pryveda R. B., Dorosh O. I. The Problems of Implementing the Cross-Border Cooperation Projects

The article is aimed at analyzing the national experience of implementing the cross-border cooperation projects, highlighting the main problems of under-fulfillment of the cross-border cooperation projects, determining the advantages and disadvantages of projects of the cross-border cooperation through the prism of the Poland-Belarus-Ukraine Cross-Border Cooperation Program 2014–2020. The economic expediency of implementation of large infrastructure projects in terms of the program of cross-border cooperation «Poland-Belarus-Ukraine 2014–2020» in Lviv, Volyn and Zakarpatska regions is substantiated in accordance with separate socio-economic indicators. Problems of implementing the projects of cross-border cooperation are allocated, ways of their solution are recommended, and positive influence of these projects on the economy and development of the indicated regions is determined.

Keywords: cross-border cooperation, European Neighbourhood Instrument, major infrastructure projects, Poland-Belarus-Ukraine Cross-Border Cooperation Program 2014–2020.

Fig.: 2. Tbl.: 2. Bibl.: 8.

Yurynets Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Foreign Economic and Customs Activities, Scientific-Educational Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University (5 Mytropolita Andreia Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: uroksana@gmail.com

Pryveda Roksana B. – Assistant of the Department of Foreign Economic and Customs Activities, Scientific-Educational Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University (5 Mytropolita Andreia Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: roksana.b.pryveda@lpnu.ua

Dorosh Oleh I. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Foreign Economic and Customs Activities, Scientific-Educational Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University (5 Mytropolita Andreia Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oleh.i.dorosh@lpnu.ua

На сучасному етапі транскордонне співробітництво є одним із важливих важелів підвищення рівня життя населення прикордонних регіонів України до середньоевропейського та забезпечення вільного обміну трудовими ресурсами, товарами, послугами та інвестиціями через кордон. Таке співробітництво сприяє об'єднанню зусиль суб'єктів транскордонного співробітництва для розв'язання спільних проблем прикордонних регіонів, здійсненню євроінтеграційних заходів на регіональному рівні. Задля подальшого забезпечення розвитку транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу виникає низка проблем: високий рівень диференціації щодо залучених регіональних представників до підготовчого етапу розробки європейських програм, який призводить до того, що пріоритети розвитку одних областей враховуються повністю, а решти – лише частково.

Спираючись на вітчизняний досвід реалізації проектів транскордонного співробітництва, слід підкреслити декілька проблем: затримка в підписанні грантових контрактів, що зменшує час для реалізації проектів; надмірний владний характер переможців Програми при реалізації проектів; неефективне використання джерел фінансування проектів та Програм транскордонного співробітництва; недостатній рівень інформаційного висвітлення реалізації Програми та проектів у засобах масової інформації [1].

З огляду на все вищевикладене, *метою* статті є аналізування вітчизняного досвіду реалізації проектів транскордонного співробітництва, висвітлення основних проблем недовиконання проектів транскордонного співробітництва, визначення переваг і недоліків реалізації проектів транскордонного співробітництва через призму Програми транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна 2014–2020.

Транскордонне співробітництво в Україні здійснюється в умовах нерівномірності соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів, рівня зайнятості населення зазначених територій України і прикордонних регіонів сусідніх держав, що зумовлює соціальну дестабілізацію серед суб'єктів транскордонного співробітництва. Особливістю транскордонного співробітництва України є те, що воно відбувається як на кордоні України з країнами Європейського Союзу, так і на кордонах з Російською Федерацією, Республікою Білорусь та Республікою Молдова [2].

Первинною формою транскордонного співробітництва можна вважати встановлення прямих контактів між територіальними громадами країн-сусідів, що носять неформальний характер і спрямовані на спільні дії у випадку виникнення надзвичайних ситуацій.

В Україні прикладом такого співробітництва є програми прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства 2014–2020 рр.: «Польща – Білорусь – Україна», «Угорщина – Словаччина –

Румунія – Україна», «Румунія – Україна», «Басейн Чорного моря», «Дунайська транснаціональна програма». Метою впровадження таких програм є встановлення тісних взаємозв'язків між прикордонними місцевими органами влади та громадськими організаціями для поліпшення вирішення спільних проблем у соціально-економічній сфері.

Вищевказані програми територіального співробітництва сприяють:

- ✦ установленню тісного контакту між органами місцевого самоврядування країн-сусідів із метою в подальшому укласти угоди про партнерство;
- ✦ подоланню проблем у галузі безпеки та охорони;
- ✦ захисту довкілля та впровадженню відновлювальних джерел енергії;
- ✦ підтримці освіти, проведенню досліджень та технологічних розробок у сфері інновацій;
- ✦ формуванню співпраці між підприємцями малого та середнього бізнесу прикордонних територій на довгостроковій основі;
- ✦ формуванню рекомендацій та використання в Україні досвіду із розвитку децентралізації та підтримки ділової активності суб'єктів господарювання;
- ✦ підвищенню інвестиційної привабливості прикордонних територій та спрощенню виходу суб'єктів господарської діяльності на ринки збуту іноземних держав;
- ✦ установленню нових форм співпраці між перспективними бізнес-структурами однорідних галузей економіки України та сусідніх держав [3].

Отже, один із ключових інструментів підтримки Євросоюзом своїх країн-сусідів є Програми транскордонного співробітництва, де реалізуються проекти в межах: Європейського інструменту сусідства та Програми Територіального співробітництва країн Східного партнерства. На даний момент в Україні реалізується 5 програм транскордонного співробітництва за участю 11 прикордонних областей України (табл. 1).

Згідно з табл. 1 спостерігається, що найбільшу участь у реалізації проектів Програм транскордонного співробітництва беруть Львівська та Закарпатська області України.

Розглянемо більш ретельно Програму транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020». Загальна мета Програми полягає в підтримці транскордонних процесів розвитку на прикордонних територіях Польщі, Білорусі та України. Завдання Програми відповідають національним і міжрегіональним стратегіям соціально-економічного розвитку, які реалізуються за допомогою стратегічних цілей Програми. У Програмному документі на

Програми транскордонного співробітництва України станом на 2018 р.

Програма	Обсяг фінансування ЄС (млн євро)	Область
Програма співробітництва EaPTC «Білорусь – Україна»	3,3	Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська, Чернігівська
Програма співробітництва EaPTC «Молдова – Україна»	3,3	Одеська, Вінницька, Чернівецька
Програма транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020»	183	Волинська, Львівська, Закарпатська
Спільна операційна програма «Румунія – Україна»	60	Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Одеська
Спільна операційна програма «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2014–2020»	73,9	Закарпатська, Івано-Франківська

Джерело: складено за [4].

2014–2020 рр. визначено три стратегічні цілі ЄІС ТКС для реалізації транскордонного співробітництва:

- ✦ сприяння в розвитку економічної та соціальної сфер регіонів по обидві сторони спільного кордону;
- ✦ ідентифікування та вирішення спільних проблем, що стосуються навколишнього середовища, охорони здоров'я населення та боротьби зі злочинністю;
- ✦ сприяння створенню кращих умов та інструментів для забезпечення мобільності трудових ресурсів, товарів, послуг і капіталу [5].

Програмою транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020» визначено 18 великих інфраструктурних проєктів (10 проєктів в основному списку та 8 проєктів у резервному). Обрані проєкти спрямовані на покращення та розвиток транспортних послуг та інфраструктури, вирішення спільних проблем безпеки, забезпечення ефективності та безпеки кордонів, охорони здоров'я, а також на промоцію місцевих культурних цінностей та історії на території Програми (табл. 2).

Отже, у Львівській області передбачено реалізацію двох великих інфраструктурних проєктів. Перший проєкт стосується сфери безпеки. Враховуючи особливості економічного та геополітичного становища, Львівську область можна вважати регіоном, внутрішня стабільність та безпека в якому впливатиме на безпеку в країнах-сусідах. Беручи до уваги стратегічну важливість національної та міжнародної безпеки, зростання глобальних загроз для безпеки, особливо гостро постає потреба у створенні системи оперативного реагування на злочини та надзвичайні події в м. Львів. Робота центру створить передумови для зниження рівня злочинності та підвищить рівень розкриття злочинів. Важливість впровадження проєкту полягає в зацікавленості України у підвищенні рівня національної безпеки в контексті змін геополітичної ситуації та європейської інтеграції. Створення

системи оперативного реагування на інформацію про злочини та інші надзвичайні події дозволить стабілізувати безпеку не тільки у Львові, але і на всій транскордонній території. Львівська область, яка безпосередньо межує з Європейським Союзом, виступає транзитним пунктом для іноземців та українців, що прямують в ЄС зі східних регіонів.

Другий проєкт належить до промоції місцевої культури та охорони історичної спадщини – Державного історико-архітектурного заповідника у м. Жовква. Даний проєкт має на меті пропагування культурної спадщини двох регіонів шляхом облаштування території, реставрації та ремонту й загального відновлення двох історичних архітектурних комплексів у Жовкві – замку та синагоги, а також відповідної популяризації культурної спадщини з польського боку. Проєкт сприятиме покращенню привабливості туристичної та культурної пропозиції Підкарпатського та Львівського регіонів. Проєкт має сильний вплив і значний транскордонний ефект, оскільки обидва бенефіціари (Державний історико-архітектурний заповідник у м. Жовква та Підкарпатське воєводське управління з консервації пам'яток у Перемишлі) братимуть участь у підготовці, а також фактичній реалізації проєкту. Планується спільне фінансування та спільне виконання промоційної діяльності для просування розвитку прикордонних територій. Період реалізації проєкту припадає на 2017–2019 рр. [6].

Зобразимо графічно динаміку іноземних туристів та екскурсантів у Львівській області (рис. 1).

Отримана динаміка характеризується позитивними показниками, проте у 2017 р. спостерігається незначний спад. Зважаючи на зростання цін за рахунок інфляції в країні, туристичні послуги значно подорожчали порівняно з попередніми роками. Іншим фактором, який зумовлює спад у туристичній сфері, є низька якість надаваних туристичних послуг і незадовільний стан архітектурних пам'яток у Львівській області. Тому проєкт, що стосується реставрації, ремонту та загального відновлення двох історичних

**Великі інфраструктурні проекти Програми транскордонного співробітництва
«Польща – Білорусь – Україна 2014–2020»**

№ з/п	Область	Назва проектів	Бюджет	
			Усього, млн євро	Внесок ЄС, млн євро
1	Львівська обл.	Створення системи оперативного реагування на злочини та надзвичайні події в м. Львів	6	5,4
2		Скарби прикордоння – охорона, розвиток і промоція культурної спадщини.	5,82	5,23
3	Волинська обл.	Кращий доступ до українсько-польського прикордонного регіону шляхом реконструкції автомобільної дороги державного значення М-07 «Київ – Ковель – Ягодин»	6,45	5,8
4		Покращення екологічної ситуації в Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера Світязь	6,45	5,8
5	Закарпатська обл.	Зменшення ризику епідеміології туберкульозу в українських та польських прикордонних місцевостях за рахунок будівництва туберкульозної лікарні на 60 ліжок у Виноградівському районі та використання новаторських методів лікування, що ґрунтуються на польському досвіді виявлення, попередження та лікування легеневих хвороб	6,4	5,76

Джерело: складено за [6].

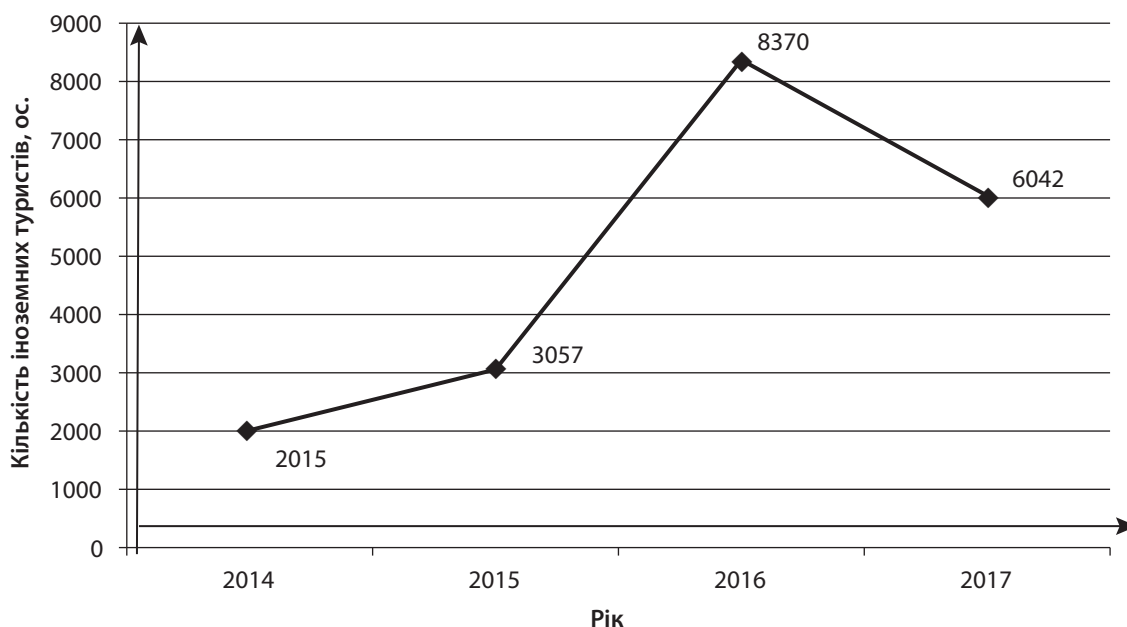


Рис. 1. Динаміка іноземних туристів та екскурсантів у Львівській області за 2014–2017 рр.

Джерело: складено за [7].

архітектурних комплексів у Жовкві, є доцільним і необхідним у розвитку туристичної сфери діяльності та обміну культурними спадщинами країн-учасниць.

У Волинській області реалізовано також два проекти, один з яких завершився в липні 2018 р. і пе-

редбачав реконструкцію автомобільної дороги державного значення М-07 «Київ – Ковель – Ягодин». Проект має велике значення з точки зору підвищення інвестиційної привабливості та більш динамічного розвитку туристичної галузі регіону. Підвищення

безпеки, надійності, якості та ефективності прикордонного автомобільного транспорту є ще одним важливим вектором розвитку даної області.

Інший проект буде завершено наприкінці 2018 р., він стосується екологічної ситуації в Шацькому національному природному парку. Завдяки розбудові мережі каналізаційних та очисних споруд значно зменшиться забруднення ґрунтових вод, що знизить загрозу поширення небезпечних хвороб на території транскордонного біосферного резервату «Західне Полісся». Впровадження проекту покращить екологічну ситуацію у транскордонному біосферному заповіднику; сприятиме очищенню прісних вод у басейнах річок Західний Буг і Прип'ять; закріпить транскордонні зв'язки у сфері охорони навколишнього середовища; створить сприятливі умови для подальшої співпраці у екологічних заходах, пов'язаних з охороною екосистем Полісся; підвищить туристичну привабливість транскордонної території. Проект відповідає плану «Стратегічні напрями транскордонного співробітництва Полісся». Основним напрямком співробітництва є підвищення якості життя, що базується на управлінні екологічними загрозами, і діях, що сприяють сталому використанню природних ресурсів, розвитку відновлюваних джерел енергії та енергозбереження [6].

Реалізацію останнього проекту – в Закарпатській області – зумовлено відсутністю ефективної системи попередження, виявлення та викорінення туберкульозу. Мета проекту – об'єднати зусилля Польщі та України для мінімізації рівня захворюваності. Проект має важливе значення, оскільки в результаті його реалізації модернізовані методи ефективного лікування туберкульозу будуть напрацьовані в країнах ЄС, що межують з Україною. Спільні підходи та запозичення європейського досвіду в лікуванні цього захворювання стануть запорукою ефективності діяльності. Задля реалізації проекту, за даними Державної служби статистики України, станом на 01.07.2018 р. імпортовано медичного обладнання з Польщі на суму

17500,1 тис. дол. США [8]. Задля реалізації цього проекту обсяги залучених прямих іноземних інвестицій у Закарпатську область значно збільшилися протягом останніх двох років (рис. 2).

Звертаючи увагу на те, що проектом передбачається впровадження нових моделей амбулаторного лікування та створення спільної бази даних мікробактерій, що сприятиме швидкому виявленню та лікуванню пацієнтів, більшість прямих іноземних інвестицій вкладено в будівництво житлових будинків, машини, обладнання та інвентар, у розроблення програмного забезпечення та баз даних.

При аналізі вищевказаних проектів виникає низка проблем щодо їх реалізації:

1. Низький рівень поінформованості місцевих громад щодо реалізації проектів Програмами транскордонного співробітництва.
2. Високі критерії відбору проектів та складність оформлення заявок на отримання грантів від Європейського інструменту сусідства.
3. Фінансування великих інвестиційних проектів здійснюється виключно на державному рівні.
4. Серед залучених підприємств мізерна частка малого та середнього бізнесу прикордонних територій України.
5. Відсутність дофінансування проектів, що робить не вигідною співпрацю для громадського сектора та бізнесу.

Слід зауважити, що регіони зі значним досвідом участі в програмах і проектах ЄС більше звертають увагу на стратегії регіонального розвитку при транскордонному співробітництві. Задля вирішення таких проблем рекомендується залучити більшу кількість ЗМІ, які братимуть участь у створенні та реалізації проектів транскордонного співробітництва. Перевагою є поширення та надання достовірної інформації всім зацікавленим сторонам щодо «статусу» виконання проекту, що значно полегшить контроль над його виконанням.

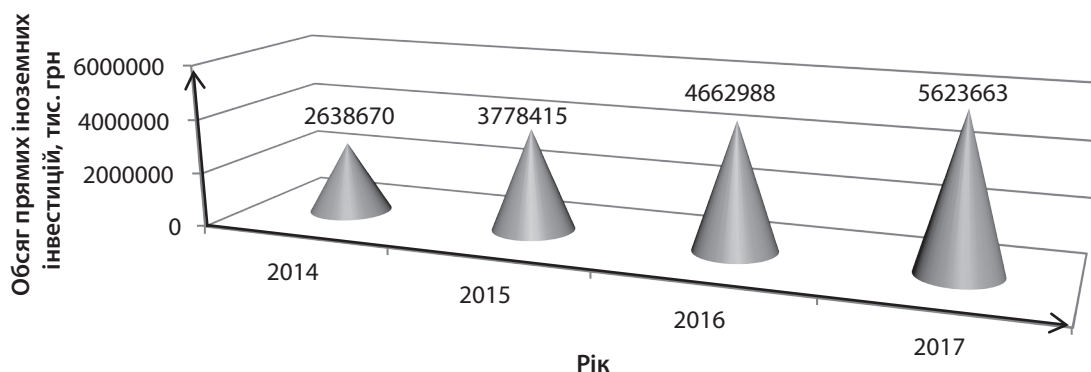


Рис. 2. Обсяг прямих іноземних інвестицій у Закарпатську область за 2014–2017 рр.

Джерело: складено за [8].

Також пропонується створити спеціальні робочі групи, які надаватимуть консультації та допомогу з правильного оформлення заявок на грант, ґрунтовного опису проекту, інформуватимуть про будь-які зміни в національному законодавстві та міжнародному праві.

Включення до програми фінансування проектів підприємств малого та середнього бізнесу прикордонних територій України теж допоможе вирішити декілька існуючих проблем (шляхом спрощення отримання коштів на грант) і створить додаткові вигоди для економік країн-учасниць.

ВИСНОВКИ

У статті обґрунтовано економічну доцільність реалізації великих інфраструктурних проектів Програми транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020» у Львівській, Волинській та Закарпатській областях за окремими соціально-економічними показниками. Виокремлено проблеми реалізації проектів транскордонного співробітництва, рекомендовано шляхи їх вирішення та виявлено позитивний вплив на економіку окремих областей і їх розвиток. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Безвербний Д. В. Експерти озвучили основні ризики реалізації транскордонних україно-білоруських проектів на Волині // Перший канал соціальних новин. URL: <https://pershyj.com/p-eksperti-ozvuchili-osnovni-riziki-realizatsii-transkordonnikh-ukraino-biloruskikh-proektiv-na-volini-24831>

2. Парламентський Комітет Асоціації ЄС-Україна. Восьме засідання 17–19 вересня (Львів, Івано-Франківськ). URL: <http://comeuroint.rada.gov.ua/uploads/documents/29444.rtf>

3. Прус І. О. Форми транскордонного співробітництва (на прикладі Волинської області). *Наукові записки. Серія «Політичні науки»*. 2010. Вип. 4. С. 168–177.

4. Зосименко Т. І. Проекти транскордонного співпраці ЄС: чому вони неефективні в Україні // Європейська правда. Міжнародна безпека та євроінтеграція України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2018/08/16/7085038/>

5. Програма транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020». URL: www.pbu2020.eu/ua

6. Програма транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020». Нові великі інфраструктурні проекти у процесі розробки. URL: http://www.pl-by-ua.eu/upload/Annex%20List%20of%20LIPs_08.01.2016_%20UA_Final.docx

7. Головне управління статистики у Львівській області. Туризм. URL: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/Saveshow.asp

8. Головне управління статистики у Закарпатській області. Капітальні інвестиції за видами активів за 2010–2017 рр. URL: http://www.uzkrstat.gov.ua/statinfo/invest/2018/cap_invest_2010-2017.pdf

REFERENCES

Bezverbnyi, D. V. "Eksperty ozvuchyly osnovni ryzyky realizatsii transkordonnikh ukraino-biloruskykh proektiv na

Volyni" [Experts voiced the main risks of implementing Ukrainian-Belarusian cross-border projects in Volyn]. *Pershyi kanal sotsialnykh novyn*. <https://pershyj.com/p-eksperti-ozvuchili-osnovni-riziki-realizatsii-transkordonnikh-ukraino-biloruskikh-proektiv-na-volini-24831>

"Kapitalni investytsii za vydamy aktyviv za 2010-2017 rr" [Capital investment by types of assets for 2010-2017]. *Holovne upravlinnia statystyky u Zakarpatskii oblasti*. http://www.uzkrstat.gov.ua/statinfo/invest/2018/cap_invest_2010-2017.pdf

"Parlamentskyi Komitet Asotsiatsii YeS-Ukraina. Vosme zasidannia 17-19 veresnia (Lviv, Ivano-Frankivsk)" [Parliamentary Committee of the EU-Ukraine Association. Eighth meeting September 17-19 (Lviv, Ivano-Frankivsk)]. <http://comeuroint.rada.gov.ua/uploads/documents/29444.rtf>

"Prohrama transkordonnoho spivrobitnytstva «Polshcha – Bilorus – Ukraina 2014-2020»" [Cross-Border Cooperation Program "Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020"]. <http://www.pbu2020.eu/ua>

"Prohrama transkordonnoho spivrobitnytstva «Polshcha – Bilorus – Ukraina 2014-2020». Novi velyki infrastruktturni projekty u protsesi rozrobky" [Cross-Border Cooperation Program "Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020". New large infrastructure projects in the process of development]. http://www.pl-by-ua.eu/upload/Annex%20List%20of%20LIPs_08.01.2016_%20UA_Final.docx

Prus, I. O. "Formy transkordonnoho spivrobitnytstva (na prykladi Volynskoi oblasti)" [Forms of cross-border cooperation (for example, Volyn region)]. *Naukovi zapysky. Seriia «Politychni nauky»*, no. 4 (2010): 168-177.

"Turyzm" [Tourism]. *Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti*. http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Dialog/Saveshow.asp

Zosymenko, T. I. "Proekty transkordonnoho spivpratsi YeS: chomu vony neefektyvni v Ukraini" [EU cross-border cooperation projects: why they are ineffective in Ukraine]. *Yevropeiska pravda. Mizhnarodna bezpeka ta yevrointehratsiia Ukrainy*. <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2018/08/16/7085038/>